

**Pályamű az Országos Bírósági Hivatal elnöke által a
394.E/2024. (IX.20.) OBHE határozattal a
Tatabányai Törvényszék elnökhelyettesi tisztségére
kiírt pályázathoz**

**dr. Menyhárd István
pályázó**

Az igazságszolgáltatás, a bírósági szervezet nem önmagában álló és önmagáért létező rendszer: a társadalmi berendezkedés egyik alapvető intézménye, amely biztosítja a jogszabályok érvényesülését és a jogviták tisztességes rendezését. Ennek megfelelően az Alaptörvényben meghatározott feladatok teljesítése során mindenkor figyelembe kell venni a társadalmi hasznosságot és nem szabad szem előtt téveszteni az intézményrendszer működtetésével elérni kívánt célokat. Az érdemi bírósági döntések mindig hordoznak magukban az érintettek felé egy üzenetet, egy állásfoglalást arról, hogy az adott helyzetben mi – vagy mi lett volna – az elvart magatartás. A döntéseinkben ekként megjelenő állásfoglalások érvényesíteni kívánt társadalmi értékeket jelenítenek meg és ezeken keresztül hatnak a közösség tagjainak viselkedésére. Ez a hatás ugyanakkor kölcsönös, hiszen sem a jogalkotás, sem a jogalkalmazás nem tudja a rendeltetését betölteni, ha nem követi a társadalmi és gazdasági viszonyok folyamatos változásait.

E változások napjainkban igen jelentősek, olykor megrázóak. Közhely a „felgyorsult világunk” említése, ennél azonban úgy gondolom többről van szó. Az olyan jelenségek, mint a klímaváltozás, a politikai rendszerek instabilitása, az adatvagyonok fontosságának erőteljes felértékelődése, vagy a diszruptív technológiai újítások – így a mesterséges intelligencia terjedése – fokozottan megkövetelik, hogy az igazságszolgáltatás lépést tartson a kihívásokkal és olyan válaszokat tudjon adni az újonnan felmerülő kérdésekre, amelyek eközben továbbra is biztosítják az ítélkezés színvonalát, függetlenségét, társadalmi elfogadottságát. Külön kihívást jelent mindezzel kapcsolatban, hogy a globális kommunikáció és médiahasználat mindennapossá válásával nincsenek többé a világon elszigetelten létező jelenségek: ami az egyik nap még csak egy távoli országot érintő kérdés, másnapra a társadalmi viszonyainkat felforgató problémává válhat.

Úgy érezhetjük alig volt időnk megszokni, hogy a 2000-es évek közepétől megjelenő, majd elterjedő „adatgazdaság” fogalmával jelzett korszakba léptünk, manapság azonban már nem is annyira erről, mint inkább az „intelligencia gazdaság” modelljéről beszélhetünk. Amikor egy hongkongi készítésű humanoid robot 2017-ben Szaúd-Arábiában állampolgárságot kapott, csak egy jelképes lépésről volt szó, amely felhívta a figyelmet a technológiai fejlődés mélyreható következményeire, az ezzel járó új etikai és jogi kérdésekre. 2019-ben Franciaországban az igazságügyi reform keretében komoly vitát generált az olyan mesterséges intelligencia alapú szoftverek alkalmazása, amelyek a bírók ítéleteit elemezték és profilokat készítettek róluk. Az ilyen eszközök alkalmazását és ezzel a bírák profilozását végül betiltották, nem gondolom azonban, hogy a közeljövőben ez a kérdés nálunk ne merülne fel – egyes vélemények szerint ennek jelenlegi legnagyobb akadályát már csak az anonimizált bírósági döntések profilalkotáshoz nem elégséges száma jelenti. Az USA-ban a büntető igazságszolgáltatásban a 2000-es évektől használnak olyan szoftvert a döntéshozatalban, amely a visszaesés kockázatának felbecsülésére szolgál. Argentínában 2017-ben vezettek be egy azóta is sikeresen működő rendszert, amely rutinszerű ügyeket képes feldolgozni és ezekben döntési javaslatot tenni a bíróknak. Indiában a Legfelsőbb Bíróság 2021. óta használ olyan mesterséges intelligencia alapú rendszert, amely szintén a döntéselőkészítésben segít a dokumentumok feldolgozásával, a releváns információk bemutatásával, precedensek megtalálásával.

Ezek a példák nem arról szólnak, hogy a mesterséges intelligencia alapú technológiák terjedésével veszélybe kerül a bírói munka – úgy gondolom, hogy erre még sokáig nem fog sor kerülni –, rá akartam azonban mutatni arra, hogy kellő nyitottsággal észrevehetjük miképpen integrálhatók az újítások az igazságszolgáltatásba annak érdekében, hogy a bíróságokkal szemben támasztott társadalmi igények a jövőben is kielégíthetők legyenek. Megjegyzendő mindezzel kapcsolatban az is, hogy a magyar bírósági igazgatás – különösen az elektronikus ügykezelés, a tárgyalótermi digitalizáció fejlesztésével és a beszédleíró programok használatának támogatásával – az utóbbi időkben jelentős lépéseket tett az új technikák alkalmazása terén. Üdvözlendő tény, hogy a Tatabányai Törvényszék vezetése ehhez mindvégig pozitívan viszonyult, e hozzáállás további fenntartását indokoltnak tartom.

A változó körülmények során kibontakozó lehetőségek folyamatos figyelemmel kísérése nem várható el az ítélkező bíraktól, meggyőződésem azonban, hogy a megfelelő szervezeti reziliencia eléréséhez és hosszútávú fenntartásához a jelenünk és jövőnk kérdéseire nyitott, morálisan elkötelezett bírói kar szükséges, ehhez pedig következetes – ezáltal kiszámítható –, korrekt, etikus, átlátható és ellenőrizhető, értékalapú vezetés tud kellő alapot szolgáltatni, amely nem zárkózik el a legújabb szervezetfejlesztési elképzelésektől sem. Pályázatom támogatása és kinevezésem esetén ebből a kiinduló pontból szándékozom támogatni az OBH elnöke stratégiai célkitűzéseinek megvalósítását, továbbá ezekhez igazodóan a törvényszék elnökének pályaművében megfogalmazott tervek és feladatok elvégzését.

1. Jogszabályi háttér

Az Alaptörvényben, valamint a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényben (a továbbiakban: Bszi.) rögzített, a bírósági szervezetrendszer egészének működését és az ítélkező tevékenységet meghatározó alapelvek mellett a törvényszéki elnökhelyettesi tisztség tartalmát adó feladatkörök tekintetében a következő jogszabályok és egyéb szabályozók adnak eligazítást.

A Bszi. 118.§ (1) bekezdés b) pontja szerint a törvényszék elnökhelyettese bírósági vezető. A (2) bekezdés értelmében a bírósági vezető feladata a bíróság, illetve a bírósági szervezeti egység vezetése. A (3) bekezdés akként rendelkezik, hogy a bírósági vezető felel a bíróság, illetve a bírósági szervezeti egység jogszabályoknak, az OBH elnöke által kiadott szabályzatoknak és határozatoknak megfelelő hatékony működéséért. A törvényszék elnökének feladatait a Bszi. 119-120.§ határozza meg, a 123.§ (1) bekezdés pedig rögzíti, hogy az elnökhelyettes a bíróság elnökét akadályoztatása esetén – ideértve azt az esetet is, ha a tisztség nincs betöltve – teljes jogkörrel helyettesíti, és ellátja a bíróság szervezeti és működési szabályzata szerint hatáskörébe utalt igazgatási feladatokat.

Az Országos Bírósági Hivatal elnökének a bíróságok igazgatásáról rendelkező szabályzatról szóló 6/2015. (XI.30.) OBH utasításának (a továbbiakban: Igsz.) 23-26.§-ában foglaltak

részletezik a törvényszéki vezetés kötelezettségeit és az ezek teljesítéséhez rendelkezésre álló igazgatási eszközöket. Ezek közül külön kiemelendő a Tatabányai Törvényszék Igsz. 25.§ (1) bekezdés a) pontjában írtak alapján elkészített szervezeti és működési szabályzata, amelyet az OBH elnöke a 10.SZ/2021. (I. 27.) OBHE határozattal hagyott jóvá (továbbiakban: SZMSZ). Ennek 45-48.§-ában rögzített rendelkezései részletezik a törvényszék elnökhelyettesének függelmi kapcsolatait és a törvényszék elnöke által rá átruházott feladatokat.

A törvényszék elnökének 5/2024.(VIII.29.) számú elnöki utasítása – amely az elnök személyében 2024. augusztus 1. napján bekövetkezett változásra tekintettel vált szükségessé – az SZMSZ több ponton történő módosítását, így a 46.§-ban meghatározott, az elnökhelyettesre átruházott feladatok körének részbeni megváltoztatását célozza. Az utasításban foglaltakat a Tatabányai Törvényszék mellett működő Bírói Tanács egyhangúan támogatta, az OBH elnöke által jóváhagyásra még nem került.

A tervezett módosítást figyelembe véve az elnökhelyettes látja el:

- a) az azonos ügyszakban működő kollégium tekintetében
  - aa) irányítja és ellenőrzi a kollégiumvezető igazgatási tevékenységét,
  - ab) folyamatosan ellenőrzi az eljárási határidők és az ügyviteli szabályok megtartását, az ügyek ésszerű határidőn belüli befejezését,
  - ac) gondoskodik a munkateher folyamatos arányos megosztásáról,
  - ad) gondoskodik az emberi erőforrások munkateherhez mért arányos elosztásáról,
- b) mint oktatásfelelős ellátja a bíróságok képzésekkel kapcsolatos feladatait,
- c) azonos ügyszakban ellátja a Törvényszékkal szembeni panaszok, elfogultsági kifogások és a soron kívüliség iránti kérelmek elbírálásával kapcsolatos feladatokat,
- d) ellátja az ügyeleti- és készenléti renddel kapcsolatos feladatokat,
- e) ellátja a Törvényszék könyvtárának működtetésével kapcsolatos feladatokat.

A fentiekén túl a 47.§ az azonos ügyszakban működő kollégium alá tartozó szervezeti egységekhez beosztott munkatársak tekintetében utalja egyes, a mindennapi munkavégzéshez kapcsolódó munkáltatói jogok gyakorlását az elnökhelyettes feladatkörébe.

Az Igsz. 2.§-a rögzíti, hogy a bírósági igazgatás során az OBH elnöke stratégiai célkitűzéseinek alapulvételével kell eljárni. Ezek a – Bszi. 76.§ (1) bekezdés a) pontjában foglaltakra figyelemmel meghatározott – célok a következők:

- a bíróságok alkotmányos kötelezettségei teljesítésének biztosítása,
- a független bírók magas színvonalú és időszerű ítélkezése,
- az emberi erőforrások optimális elosztása, hasznosítása,
- a tárgyi feltételek biztosítása, azok optimális elosztása és hasznosítása,
- a bírósági szervezet integritása, az ítélkezési és igazgatási munka átláthatósága, utóbbi kiszámíthatósága és ellenőrzöttsége,

- a bírósághoz való hozzáférés egyszerűsítése,
- a képzési rendszer fejlesztése, együttműködés a többi hivatásrenddel.

Egy szervezet hosszú távú hatékonyságának és eredményességének fontos eleme, hogy annak vezetői azonos elvek alapján és egyazon irányba mutató célok mentén végezzék a tevékenységüket. A Tatabányai Törvényszék elnöke a 2024. május 7. napján kelt pályaművében a fenti szabályozók figyelembe vételével számot vetett az utóbbi évek igazgatási eredményeivel, és meghatározta a törvényszéket érintően a jövőben elvégzendő további feladatokat. Ezek teljeskörűen igazodnak az OBH elnöke által kijelölt stratégiai célokhoz, illetőleg olyan további elemeket részleteznek, amelyek hangsúlyos figyelembe vétele hatékonyan segítheti elő a fent megfogalmazott igazgatási törekvéseket. Kiemelem ezek közül a megfelelő munkavállalói morál kialakításának és fenntartásának szükségességét – ennek összetevőjeként a döntések során az azzal érintettek széles körű bevonását –, a változásokra való szervezeti reagálóképesség fokozását, az ellenőrzések tekintetében a hibák javítására irányuló hozzáállás elsődlegességét, valamint a működésbe integrált bíróságon kívüli munkavégzés megtartását. Úgy gondolom e részfeladatok előtérbe állítása a stratégiai célok közül különösen hatékonyan tudja szolgálni a megalapozott és időszerű ítélkezés biztosítását, illetőleg a munkaerő optimális hasznosítását.

A törvényszék elnökének pályaművében megfogalmazott vezetési elvekkel és módszerekkel azonosulva a fenti célokat azért is tartottam szükségesnek kiemelni, mert ezeken a területeken – melyeknek nagy jelentőséget tulajdonítok – kiemelten támogatnám az elnöki igazgatási tevékenységet.

2. Időszerűség és megalapozottság

2/a) Időszerűség

Az elnöki pályamű az időszerűség és megalapozottság kérdéseinek vizsgálata körében igen részletes, a 2019-től 2023. év végéig terjedő időszakra vonatkozó elemzést tartalmaz, amelynek megállapításait nincs okom megkérdőjelezni, azokat adottnak veszem és kiinduló pontnak tekintem – csupán ott és annyiban egészítem ki, ahol és amennyiben a 2024. év eddig eltelt időszaka tekintetében olyan új adatok állnak rendelkezésre, amelyek az elnöki pályázatban bemutatott trendeket és következtetéseket érdemben érintik. Figyelembe kell vennem mindemellett azt is, hogy büntető bíróként a pályázatom eredményessége esetén az SZMSZ fenti rendelkezései értelmében a feladataim hangsúlyosan a büntető ügyszakhoz kötődnek, így részletesebben ehhez igazodóan foglalkozom az értékelendő adatokkal.

Az ítélkezés időszerűsége az az elsődleges mutató, amely alapján a közvélemény a bíróságok működésének hatékonyságáról állást foglal és amely ezért alapvető jelentőségű az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megőrzése, a bíróságok társadalmi elfogadottsága szempontjából. Az időszerűség néhány egyszerűen hozzáférhető statisztikai mutatóval

bemutatható, hosszútávú biztosítása ugyanakkor az egyik legnagyobb vezetői kihívást jelenti, hiszen a működés szinte valamennyi területe befolyásolja, ráadásul olyan, a bírósági szervezeten kívüli tényezők is jelentősen képesek alakítani, mint a jogalkotás színvonala, a pereskedési hajlandóság, a társszervek tevékenysége, vagy a társadalom egészét érintő valamilyen válság.

Alapvető hatású külső, objektív körülmény az érkezett ügyek száma. Az igazságszolgáltatás társadalomban betöltött szerepének jelentőségét mutatja, hogy az ország bíróságaira érkezett összes ügy száma évről-évre meghaladja az egymilliót, 2-3% körüli ingadozás mellett 2023-ban ez mintegy 1.194.000 ügyet jelentett. Ezen belül a 2023-ban járásbíróági és törvényszéki szintre összesen érkezett ügyek száma vegyes képet mutat: az előző évihez képest ez a szám 13 törvényszéken nőtt, míg 7 törvényszéken csökkent. Az utóbbi csoporthoz tartozik a Tatabányai Törvényszék is, ahol a 2,7%-os adat országos viszonylatban a legnagyobb csökkenést jelenti. Igaz ugyan, hogy az ügyérkezés alapvetően a működési körön kívül eső tényező, ezt a megállapítást azonban árnyalja, hogy a változás döntően a törvényszéki elsőfokú és másodfokú ügyek 18%-os, illetőleg 13%-os csökkenésének eredménye, az utóbbi adat pedig arra is utal, hogy a járásbíróági szinten meghozott döntések elfogadottsága összességében nőtt.

Az érkezett ügyek időszerűsége gyakorolt hatása a befejezett és a folyamatban maradt ügyekkel történő összevetésben határozható meg.

A Tatabányai Törvényszék bíróságainak összesített ügyforgalma			
Év	Érkezett	Befejezett	Folyamatban maradt
2021.	32 959	33 200	5 219
2022.	31 807	31 862	5 164
2023.	30 945	31 419	4 690

A Tatabányai Törvényszék bíróságainak összesített peres ügyforgalma			
Év	Érkezett	Befejezett	Folyamatban maradt
2021.	5 851	6 065	2 200
2022.	6 033	6 091	2 142
2023.	6 213	6 471	1 884

A fenti adatokból az általános leterheltségről és az összességében elvégzett munkánk mennyiségi alakulásáról kaphatunk képet. Az utóbbi években az érkezett és a befejezett ügyek száma is fokozatosan csökkent, ezen belül ugyanakkor a peres eljárások tekintetében a tendencia fordított: évről évre emelkedett az érkezett és a befejezett ügyek száma is, mégpedig olyan mértékben, amely az összes befejezés csökkenő mennyiségét ellensúlyozta, így nem csak a folyamatban lévő peres ügyek száma, de az összes folyamatban lévő ügy száma is fokozatosan csökkent.

A fentiek szerint a törvényszék elnökhelyettesének feladata büntető ügyszakban a folyamatos arányos munkateher megosztásról való gondoskodás. Ennek biztosítása kiemelten fontos,

hiszen a tartósan aránytalan munkateher nem csak az időszerűségre gyakorol negatív hatást, de belső feszültségekhez és a morál jelentős romlásához vezethet. Az ügyszakban az egy bíróra, illetőleg a másodfokú eljárásban egy tanácsra eső munkateherről – országos viszonylatban – adnak képet a következő kimutatások.

Év	Egy bíróra számított peres ügyek havi átlagai alapján a járásbíróságokon:			
	érkezés	befejezés	folyamatban maradt ügyek	folyamatban maradt ügyek országos átlaga
2021.	5,18	5,53	27,28	44,76
2022.	6,32	6,14	31,89	51,03
2023.	6,69	6,87	27,46	57,55

Év	Egy bíróra számított peres ügyek havi átlagai alapján a törvényszéken elsőfokon:			
	érkezés	befejezés	folyamatban maradt ügyek	folyamatban maradt ügyek országos átlaga
2021.	2,72	2,56	18,21	15,2
2022.	3,26	3,08	22,81	17,55
2023.	2,29	2,89	17,95	19,08

Év	Egy tanácsra számított peres ügyek havi átlagai alapján a törvényszéken másodfokon:			
	érkezés	befejezés	folyamatban maradt ügyek	folyamatban maradt ügyek országos átlaga
2021.	14,79	12,42	66,18	61,43
2022.	16,48	15,24	79,38	77,76
2023.	12,83	15,19	47,25	68,94

A fenti adatok alapján a vármegyénkben a büntető ítélezés mindkét szintjén kedvező tendenciák figyelhetők meg: a járásbíróságokon annak ellenére, hogy 2023-ra a peres ügyérkezés nőtt, a befejezések száma azonban ezt meghaladta, így a folyamatban maradt ügyek száma csökkent – megjegyzendő, hogy ebben nyilvánvalóan szerepet játszott az a körülmény is, hogy a gyorsabb befejezést biztosító bíróság elé állításos ügyek száma 2023-ra az előző évi érkezéshez képest mintegy megháromszorozódott, a peres érkezés 17,84%-t tette ki.

Törvényszék elsőfokon szintén csökkenést mutat a folyamatban maradt ügyek száma, azzal azonban, hogy itt 2023-ban az érkezett ügyek száma is jelentősen csökkent az előző évi adathoz

képezt. Ezzel a folyamatban maradt ügyek száma – évek óta először – az országos átlag alá került.

A törvényszék másodfok esetében feltűnő, hogy 2022. évhez viszonyítva az érkezett ügyek száma 2023-ra jelentősen csökkent, amely összefüggésben áll azzal, hogy 2022-ben a jogerő aránya a vármegyénk járásbíróságain 62,2% volt, 2023-ra viszont 74,1%-ra emelkedett – ez a kiemelkedő eredmény egyben a járásbírósági ügydöntő határozatok társadalmi elfogadottságának erőteljes javulását is jelenti. Mindemellett azt is szükséges leszögezni, hogy a másodfokú ügyszakban évről-évre töretlenül nő a tárgyalási napok havi átlaga, az egy napra kifizűtött ügyek havi átlaga és a befejezett perek száma is. E körülmények együttesen vezettek arra az igen kedvező eredményre, hogy a fellebbviteli tanácsokra számított folyamatban maradt peres ügyek aránya 2023-ra a 2022. évi adathoz képest jelentősen, mintegy 40%-kal csökkent. Mindez azt is jelenti, hogy az ügyszak kiegyensúlyozott teljesítményére figyelemmel jelenleg igazgatási intézkedésre nincs szükség.

Ami a Büntetés-végrehajtási Csoport munkaterhét illeti, az állapítható meg, hogy összességében az ügyforgalom 2021-hez képest 2022-re 12,7%-kal emelkedett, a 2023. évi érkezés pedig ezzel közel azonos. Ehhez képest a befejezések száma magasabb volt, így a folyamatban maradt ügyek száma a 2023. évre összességében 14%-kal csökkent.

Az ítélezés időszerűségére vonatkozóan leginkább az elhúzódó folyamatban lévő ügyek száma és aránya alapján tehetők megállapítások:

A Tatabányai Törvényszék bíróságain befejezett peres ügyek pertartama						
Év	Összes befejezés száma	6 hónapon belüli befejezések aránya az össz. bef.-hez	6-12 hónap közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	1-2 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	2-5 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	5 éven túli befejezések aránya az össz. bef.-hez
2021.	6065	70,06%	16,83%	9,41%	3,36%	0,33%
2022.	6091	73,11%	16,07%	7,75%	2,79%	0,28%
2023.	6471	76,97%	14,39%	5,73%	2,46%	0,45%

A Tatabányai Törvényszék bíróságain befejezett nemperes ügyek tartama						
Év	Összes befejezés száma	6 hónapon belüli befejezések aránya az össz. bef.-hez	6-12 hónap közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	1-2 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	2-5 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	5 éven túli befejezések aránya az össz. bef.-hez
2021.	20383	97,05%	1,84%	0,7%	0,34%	0,07%
2022.	18676	97,46%	1,43%	0,81%	0,21%	0,09%

2023.	18425	96,23%	2,63%	0,83%	0,26%	0,05%
-------	-------	--------	-------	-------	-------	-------

Fentiek alapján megállapítható az a kedvező tendencia, hogy vármegyénkben 2021. óta a befejezett peres ügyek száma, ezen belül pedig a 6 hónapon belül befejezett ügyek aránya évről évre nő, így 2023-ra elértük, hogy a perek 91,36%-a egy éven belül befejeződik.

Ami külön a büntető ügyszakot illeti:

A Tatabányai Törvényszék bíróságain befejezett büntető peres ügyek pertartama						
Év	Összes befejezés száma	6 hónapon belüli befejezések aránya az össz. bef.-hez	6-12 hónap közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	1-2 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	2-5 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	5 éven túli befejezések aránya az össz. bef.-hez
2021.	954	73,3%	16,0%	8,6%	1,9%	0,2%
2022.	1 024	77,5%	13,2%	7,5%	1,7%	0,1%
2023.	1 184	75,9%	16,9%	5,3%	1,7%	0,2%

Kedvező fejlemény, hogy az éves befejezés szám 2021-től jelentősen és folyamatosan emelkedett, továbbá megállapítható az is, hogy fokozatos emelkedés mellett 2023-ban összességében a büntetőperes 92,8%-a 1 éven belül befejeződött, ez pedig az ítélkezési tevékenység időszerűségére utal.

A Tatabányai Törvényszék bíróságain befejezett büntető nemperes ügyek tartama						
Év	Összes befejezés száma	6 hónapon belüli befejezések aránya az össz. bef.-hez	6-12 hónap közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	1-2 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	2-5 év közötti befejezések aránya az össz. bef.-hez	5 éven túli befejezések aránya az össz. bef.-hez
2021.	2949	99,3%	0,5%	0,1%	0,1%	0,0%
2022.	2876	99,4%	0,4%	0,2%	0,0%	0,0%
2023.	2605	99,4%	0,4%	0,2%	0,0%	0,0%

Látható, hogy az összes ügyszakot tekintve évek óta a nemperes ügyek mintegy 96%-a – büntető ügyszakban több, mint 99%-a – 6 hónapon belül befejeződik, így az ítélkezés időszerűségével kapcsolatban megfogalmazott stratégiai célok elérésére ezeknek nincs jelentős befolyásuk. Emiatt a következőkben az elhúzódó peres ügyek számának bemutatása indokolt:

Év	Hosszú pertartamú ügyek büntető ügyszakban a járásbíróságokon	
	2 éven túli ügyek	5 éven túli ügyek

2021.	6	0
2022.	9	1
2023.	9	0
2024.június 30.	5	0

Év	Hosszú pertartamú ügyek büntető ügyszakban törvényszék elsőfokon	
	2 éven túli ügyek	5 éven túli ügyek
2021.	4	0
2022.	2	0
2023.	2	0
2024.június 30.	2	0

Év	Hosszú pertartamú ügyek büntető ügyszakban törvényszék másodfokon	
	2 éven túli ügyek	5 éven túli ügyek
2021.	0	0
2022.	0	0
2023.	0	0
2024.június 30.	0	0

Az adatok szerint 2023. év végére sem a törvényszéken, sem pedig a vármegye járásbíróságain nem volt folyamatban 5 éven túli büntetőper, ráadásul ez a kedvező helyzet a járásbíróságok és a törvényszék másodfok esetében évek óta fennáll. Utóbbi ügyszak tekintetében az elmúlt öt évet vizsgálva megállapítható, hogy 2 éven túli pertartamú ügy sem fordult elő, így itt az időszerűséggel kapcsolatos célkitűzést tartósan sikerült elérni. Megjegyzendő, hogy ugyanez igaz a civilisztikai másodfokú ítélkezésre is, erre azonban a fent hivatkozott okok miatt részletesen nem térek ki.

2024. I. félév végén törvényszék elsőfokon összesen 11 büntetőügy volt folyamatban, ehhez képest a két éven túli ügyek aránya 9,1%, amely nem tűnik kedvezőnek, ez azonban 1 ügyet jelent, egy és két év között pedig szintén csupán 1 ügy volt folyamatban, így reális lehetőség mutatkozik arra, hogy az elhúzódó büntetőperek aránya a közeljövőben kedvezően alakuljon. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy minden igyekezet ellenére megjelenhetnek időről időre olyan perek, amelyeket az igazságszolgáltatási rendszer sajátosságai miatt nem lehet az időszerűség követelményének megfelelően lezárni. Ilyen esetet nem csak a szükséges bizonyítás rendkívüli terjedelme, de annak speciális vonatkozásai is megalapozhatnak – a külföldi megkeresések szükségessége vagy a szakértői bizonyítás kivételes köre például olyan tényezők, amelyek törvényszékünkön ténylegesen előfordultak és jelentősen késleltették a befejezést.

A járásbíróságokon a 2023. év végi adatok alapján összesen 295 peres büntetőügy volt folyamatban, ebből – ahogyan egy évvel korábban is – 9 ügy volt két éven túli, ez 3,05%-os arányt jelent. Azt gondolom ez az adat nem kiemelkedő, országos viszonylatban a

középmezőnyt jelenti. Értékelendő e körben az is, hogy a vármegyénkben 2022. és 2023. évben tapasztalt stagnáláshoz képest az országos adatok szerint a járásbíróóságokon folyamatban lévő két éven túli büntetőpererek száma ugyanebben az időszakban 919-ről 1029-re emelkedett, amely 12%-os növekedést jelent. A 2024. I. félév végi adatok szerint a járásbíróóságainkon 209 büntetőper volt folyamatban, ami az előző év ugyanezen időszakához képest 71,8%-os arányt jelent. Ezek között öt éven túli per továbbra sincs, a két éven túli ügyek száma pedig jelentősen, 9-ről 5-re csökkent.

Egyetértek a büntető kollégiumvezető 2023. évre vonatkozó beszámolójában, illetőleg a törvényszék elnökének pályaművében megfogalmazott állásponttal, amely szerint magából a működésből adódóan van egy bizonyos szint, amely alá nem tud csökkenni a két éves pertartamot elérő büntetőügyek száma. Ez a szint csak több év távlatából állapítható meg, törekedni kell azonban a pertartam további csökkentésére. 2023. év végén az egy és két év között folyamatban lévő ügyek száma 30 volt – 2024. június 30. napján 32 –, ezek alakulásának szorosabb nyomon követését indokoltnak tartom az előregedés megelőzése érdekében.

Fentiek alapján úgy gondolom vármegyénk bíróságain büntető ügyszakban első- és másodfokon is évek óta kiegyensúlyozott, időszerű ítélkezési tevékenység folyik. A jelenlegi, országos viszonylatban kedvező ügyteher mellett minimális cél ennek folyamatos fenntartása, törekedni kell azonban arra, hogy a járásbíróóságokon folyamatban lévő két éven túli ügyek száma valamelyest tovább csökkenjen, illetőleg egy adott ügy elhúzódására csak objektíven igazolható okból kerüljön sor. Civilisztikai ügyszakban az elnöki pályázatban adott részletes elemzés megállapításait és következtetéseit elfogadva, a törvényszék elnöke által e körben rögzített célokat tartom irányadónak.

2/b) Megalapozottság

Az ítélkezés időszerűségével kapcsolatos adatok arról adnak tájékoztatást, hogy a bíróság előtti eljárások átlagosan mennyi időt vesznek igénybe, ez azonban önmagában nem tükrözi az ítélkezés szakmai színvonalát, holott a bíróság mint intézményrendszer társadalmi hasznosságáról csak e két tényező egymás viszonylatában történő vizsgálata alapján formálható megalapozott vélemény. Erre utal az a körülmény is, hogy az OBH elnöke a magas színvonalú és időszerű ítélkezés biztosítását együttesen jelölte meg stratégiai céljaként. A bírói munka szakmai színvonalának értékelésekor egyrészt a fellebbezési arányból lehet kiindulni – amely az ítélkezés társadalmi elfogadottságáról is képet ad –, másrészt a fellebbezési eljárás tekintetében az ügybefejezési módokat szükséges vizsgálni, mert a helybenhagyás, megváltoztatás, hatályon kívül helyezés egymáshoz viszonyított arányából lehet következtetni az alsóbb bíróságok határozatainak megalapozottságára. Vármegyénkben mindez a járásbíróóságok és a törvényszék, valamint a törvényszék és az ítélőtábla viszonylatában értékelendő, továbbá szükséges kitérni a felülvizsgálati eljárásokkal kapcsolatban tehető megállapításokra is.

Év	Jogerő arány a járásbíróságokon peres ügyekben	
	büntető	polgári és gazdasági
2021.	66,0%	93,2%
2022.	62,2%	93,5%
2023.	74,1%	94,5%

A táblázat szerinti adatok 2023-ra mindkét ügyszakban meghaladták az országos átlagot. Kiemelendő továbbá, hogy büntető ügyszakban törvényszék másodfokon a jogerő arány 2023-ban 99% feletti volt, ez pedig országos viszonylatban a 3. legkedvezőbb eredményt jelenti.

Év	Jogerő arány a törvényszék elsőfokon peres ügyekben	
	büntető	polgári és gazdasági
2021.	56,3%	92,7%
2022.	20,6%	89,2%
2023.	31,0%	90,7%

Büntető ügyszakban az – erősen ingadozó – fenti arányok évente 7-18 közötti elsőfokon jogerőre emelkedett, illetőleg kevesebb mint 30 fellebbezett ügyet jelentenek. Az OBH által készített éves ügyforgalmi elemzés is rámutat, hogy ilyen alacsony értékek mellett megalapozott statisztikai következtetés nem tehető, így én is csupán jelzem, hogy az említett években a jogerő arány országos átlaga 37,9 – 39,0% közötti volt.

Ami a törvényszéki hatáskörbe tartozó polgári és gazdasági pereket illeti, az utóbbi években kismértékű ingadozás figyelhető meg a jogerőre emelkedési arányban, a legutóbbi adat azonban még mindig az ügydöntő határozatok jelentős elfogadottságát és meggyőző erejét mutatja, hiszen ilyen eredmény a Tatabányai Törvényszéken kívül csak a Győri és a Zalaegerszegi Törvényszék esetében volt tapasztalható.

A fellebbviteli befejezési módok az utóbbi években a következők szerint alakultak:

Peres ügyek megalapozottsága a járásbíróságok és a törvényszék viszonylatában								
Év	Helybenhagyás		Megváltoztatás		Hatályon kívül h.		Egyéb bef.	
	Büntető	Civil.	Büntető	Civil.	Büntető	Civil.	Büntető	Civil.
2021.	45,4%	39,1%	51,7%	25,9%	2,0%	13,7%	1,0%	21,3%
2022.	41,6%	49,6%	52,9%	27,4%	2,7%	7,0%	2,7%	16,1%
2023.	36,4%	47,5%	55,0%	33,7%	2,6%	7,4%	4,1%	9,4%

A járásbíróságok és a törvényszék viszonylatában civilisztikai területen az utóbbi években a hatályon kívül helyezések arányának csökkenése, illetőleg ezzel párhuzamosan a helyben hagyások és megváltoztatások arányának emelkedése tapasztalható. Ez összességében kedvező irányként értékelhető, ezek az adatok azonban 2023-ban még nem igazodtak a helybenhagyások 52,1%-os és a hatályon kívül helyezések 6,2%-os országos átlagához.

Büntető ügyszakban a helybenhagyások arányának csökkenése mellett a megváltoztató és hatályon kívül helyező határozatok arányának kismértékű emelkedése figyelhető meg, ami bár kedvezőtlen irányt mutat, ennek értékelésekor figyelembe kell venni azt is, hogy a korábbi években a helybenhagyási arány a törvényszékünkön az országos átlagot jelentősen meghaladta és a mutató romlásával is csak kis mértékben marad el annak 2023. év szerinti 37,5%-os értékétől. Emellett rá kell mutatni arra is, hogy a jogalkotó az eljárás megismétlését szükségessé tevő okok körét 2021-ben bővítette, a hatályon kívül helyezési arány pedig ezzel együtt is a 2023. évre megállapítható 3,3%-os országos átlag alatt maradt.

Peres ügyek megalapozottsága a törvényszék elsőfok és az ítéletábra viszonylatában												
É v	Helybenhagyás			Megváltoztatás			Hatályon kívül h.			E g y é b b e f .		
	Büntető	Civil.	Munkaügy	Büntető	Civil.	Munkaügy	Büntető	Civil.	Munkaügy	Büntető	Civil.	Munkaügy
2021.	35,3%	45,5%	81,3%	64,7%	39,4%	18,7%	0,0%	6,1%	0,0%	0,0%	9,1%	0,0%
2022.	29,1%	58,3%	68,8%	71,9%	37,5%	25,0%	0,0%	4,2%	0,0%	0,0%	0,0%	6,2%
2023.	13,0%	50,0%	72,7%	87,0%	27,3%	27,3%	0,0%	22,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

A táblázat adatainak vizsgálatakor mindegyik ügyszak tekintetében figyelembe kell venni, hogy statisztikai következtetések levonása korlátozottan lehetséges: a feltüntetett években a Győri Ítéletábrán befejezett peres ügyek száma büntető ügyszakban 17-23, a civilisztika esetében 22-33, a munkaügyi ügyszakban pedig 16-18 közötti volt, ezek pedig olyan alacsony értékek, amelyek miatt a statisztikai kiegyenlítő hatás kevésbé érvényesül. A civilisztika tekintetében fentebb utaltam az évek óta kiemelkedő jogerő arányra, ehhez képest intő jel azonban, hogy amennyiben fellebbezésre kerül sor a 2022. évihez képest 2023-ra nagymértékben emelkedett a hatályon kívül helyezések aránya – ez ténylegesen 1 ügyhöz képest 5 hatályon kívül helyezett ügyet jelent. Mindemellett ugyanakkor a megváltoztatások aránya csökkent, a helybenhagyásoké pedig emelkedett – utóbbi a 46,9%-os országos átlagot is meghaladja –, így egyelőre tartózkodnék az ítélezés megalapozottságának csökkenésére vonatkozó következtetés levonásától, bízva abban, hogy az eljárások megismétlésekor a civilisztikai kollégium megfelelő szakmai támogatásával visszatérhetünk a 2022. évi igen kedvező hatályon kívül helyezési mutatóhoz.

Munkaügyi ügyszakban hatályon kívül helyezésre évek óta nem került sor, ezt is figyelembe véve az ismertett helybenhagyási és megváltoztatási arányokat értékelve az állapítható meg, hogy az ügyszakban megalapozott ítélezés folyik.

Büntető ügyszakban szintén kiemelendő, hogy az utóbbi években az ítéletábrán hatályon kívül helyezés nem történt, továbbá megfigyelhető a helybenhagyások arányának csökkenése és a megváltoztatási arány emelkedése – ahogyan a járásbírók és a törvényszék tekintetében is ugyanez a tendencia látható. Egyetértek a törvényszék elnökének pályaművében ezzel kapcsolatban megfogalmazott céllal, amely e két mutató egymáshoz viszonyított korábbi kedvezőbb relációjának visszaállítására irányul.

A büntető perekben észlelhető emelkedő megváltoztatási és csökkenő helybenhagyási arányra figyelemmel indokolt részletesebben is vizsgálni ennek összetevőit. A kollégiumvezetői beszámoló adatai szerint 2021. és 2023. év között a járásbíróóságok éves peres befejezése 717-ről 885-re emelkedett – ezen belül a gyorsabb nyomozással és bírósági befejezéssel járó bíróság elé állításos ügyek száma jelentősen, 27-ről 154-re emelkedett. Mindeközben a tárgyaló tanácsok száma gyakorlatilag nem változott, míg az egy bíróra számított befejezés havi átlaga 5,53-ról 6,87-re nőtt. Ilyen körülmények mellett volt tapasztalható a másodfokú megváltoztató, illetőleg helybenhagyó határozatok arányának fentiek szerinti alakulása. A megváltoztatások tartalma tekintetében a következő táblázat nyújt eligazítást.

A megváltoztató döntések megoszlása a járásbíróóságok és a törvényszék vonatkozásában							
Év	Enyhítés	Súlyosítás	Minősítés megvált.	Járulékos kérdésekben megvált.	Felmentés	Elítélés	Eljárás megsz.
2021.	27,36%	17,92%	13,21%	39,62%	0,94%	0%	0,94%
2022.	36,50%	10,95%	14,60%	35,04%	0,73%	0,73%	1,46%
2023.	26,35%	10,81%	9,46%	49,32%	0,68%	2,70%	0,68%

A bíróság elé állításos ügyek számának jelentős megugrása és az átlagos havi befejezés emelkedése együttesen magában hordozza a hibázás lehetőségének növekedését, tekintettel arra is, hogy az ilyen ügyekben a nyomozati munka járulékos kérdésekkel kapcsolatos részletessége és alaposága, továbbá a digitális ügyiratok rendezettsége és átláthatósága – adott esetben hiánytalansága – is felmerülhet. Azt gondolom e körülményekkel függ össze, hogy az utóbbi években – mintegy 10%-os emelkedéssel – a megváltoztató döntések csaknem felét a járulékos kérdésekben történő megváltoztatások teszik ki. A másodfokú bíróként végzett munkám tapasztalatai mindezt megerősítik: a járulékos megváltoztatások többnyire a bűnjelekre, a bűnügyi költségek viselésére, illetőleg a polgári jogi igényre és ezzel összefüggésben a vagyonek Kobzásra vonatkozó döntések korrigálására irányulnak. Anélkül, hogy e kérdéseket részletesen elemezném meg kell jegyezni, hogy a bűnjelek esetében – például az elektronikus adatok lefoglalása kapcsán – korántsem egységes az országos gyakorlat.

A polgári jogi igények tekintetében a cél az érdemi elbírálás, ugyanakkor eltérő a gyakorlat arra vonatkozóan, hogy mi tekinthető hatályos igény bejelentésnek – a keresetszerűséggel kapcsolatos állásfoglalás a büntetőbírók polgári jogi gyakorlatának hiányában nem mindig egyértelmű, a helyzetet pedig tovább bonyolítják a vagyonek Kobzás kötelező esetei. Emeli a hibázás lehetőségét az is, ha elválnak a vádlottak sorsa a bírósági eljárás folytatása tekintetében: előkészítő ülésen történő befejezés esetén is kötelező rendelkezni az adott vádlottat érintő járulékos kérdésekről, míg a többi vádlott esetében erre csak jóval később, a bizonyítási eljárás lefolytatását követően kerülhet sor. Mindemellett a digitális nyomozati iratok – különösen a költségjegyzéket, bűnjeljegyzéket érintő – pontatlanságaiból, hiányosságaiból szintén számos olyan tévesztés következhet, amely a fellebbviteli eljárásban megváltoztatást eredményezhet.

Mindezt azért volt szükséges kifejtetni, mert elképzelésem szerint szorosabb szakmai kontrollal, a fellebbviteli tanácsok gyakorlatának folyamatos nyomon követésével és lehetséges

összehangolásával, a jelzett kérdéskörökre vonatkozó célzott képzéssel, a felsőbb bíróságok gyakorlatát időszerűen becsatornázó, aktív kollégiumvezetői közreműködéssel és kommunikációval a megalapozottság már rövid távon is javítható. Ehhez járulhatna – igazgatási intézkedésként, adott esetben a társszervekkel való kapcsolat felvétel útján – a költségjegyzékek, bűnjeljegyzékek egyértelmű és következetes kezelésének, a digitális iratok átláthatóságának biztosítása. Mindezzel kapcsolatban tevékenyen támogatnám a szakmai vezetés minden olyan erőfeszítését, amely a bírák ítélkező tevékenységének hatékony segítésére irányul. Megfontolandónak tartom e körben a törvényszék polgári kollégiumában az utóbbi években kialakított és eredményesen működő ítélkezés támogatási módszerek adaptálását is.

A megalapozottság tekintetében szükséges még kitérni a büntetőügyekben kezdeményezett felülvizsgálati eljárások adataira is:

Felülvizsgálat büntetőügyekben				
Év	Helybenhagyás	Megváltoztatás	Hat.kiv.helyezés	Egyéb bef.
2021.	23,1%	0,0%	0,0%	76,9%
2022.	17,6%	17,6%	5,9%	58,9%
2023.	11,1%	7,4%	0,0%	81,5%

A rendkívüli jogorvoslattal érintett ügyek tekintetében az állapítható meg, hogy az utóbbi években a helybenhagyások aránya csökkent, a megváltoztató döntések pedig emelkedett. Pozitívum ugyanakkor, hogy hatályon kívül helyezésre 2021-ben és 2023-ban sem került sor. Számszerűen mindez azt jelenti, hogy az utóbbi évben visszaérkezett 27 ügyből a Kúria 2 esetben hozott megváltoztató döntést, míg 2022-ben 34 ügyből 6 ügyben került erre sor. Mivel évről-évre csekély számú ügyről van szó, a megalapozottság javítása érdekében a jövőben indokolt lehet a megváltoztató döntések szakmai okainak az ügyben eljáró tanáccsal, illetőleg a kollégiummal történő átbeszélése és valamennyi büntető ügyszakos bíró tájékoztatása.

3. Oktatás, képzés

A hatékony és magas színvonalú munkavégzéshez nemcsak a létszám, de a megfelelő szintű képzettség is elengedhetetlen. Ennek fejlesztését az OBH elnöke stratégiai célként határozta meg, hangsúlyozva azt az elvárást is, hogy nem csak a bírósági szervezetbe belépő új munkatársak, de a tapasztalt bírák képzésére is figyelmet kell fordítani. A megalapozott ítélkezés folyamatos biztosításának fontos eleme a megfelelő képzettség, az ismeretek bővítése, frissítése – a gyorsuló ütemben változó társadalmi, gazdasági folyamatok mellett felmerülő jogviták eldöntéséhez, adott esetben a büntetőjogi felelősség megalapozott elbírálásához szükséges, hogy a döntéshozó átlássa és megértse az adott jogkérdés mögött meghúzódó gazdasági folyamatot, emberi viselkedést. Emellett a munkafolyamatok digitalizációja is újabbnál újabb készségek elsajátítását teszi szükségessé nemcsak a bírák, de az ítélkezést segítő alkalmazottak esetében is.

Képzési rendszerünk alapjai a törvényszéki elnöki pályaműben ismertetésre kerültek, ezeket meg nem ismételve utalok arra, hogy az ott megfogalmazott kiemelt feladatokkal – így a digitális lehetőségek kihasználásával, a képzések még célirányosabbá és gyakorlatiasabbá tételével, az adatvédelemmel és a digitális biztonsággal kapcsolatos kérdések előtérbe helyezésével – egyetértek. Mindemellett – különösen az irodai alkalmazások készség szintű használatának szükségessége miatt – hasznosnak tartanám akár személyre szabott, igény szerinti, célzott, gyors és lényegre törő helyi képzések tartását. Informatikusaink mellett ebben nagy segítséget jelenthetnének azok a munkatársaink, akik a Windows irodai alkalmazások bevezetésekor az egyes ügyviteli szoftverek használatának helyi oktatását végezték, így tapasztalatra tettek szert.

A megalapozottsággal kapcsolatban kifejtettek során utaltam arra, hogy az ott felmerült kérdések vonatkozásában szintén eredményre vezethet célzott képzések tartása. Ebben, továbbá a szakmai képzési igények felmérésében, az országos ítélkezési gyakorlat figyelemmel kísérésben, a felsőbb bíróságok iránymutató döntéseiben megfogalmazott gondolatok közvetítésében és megvitatásában fontos szerep hárul a kollégiumvezetőkre - mindez szintén a tudás elmélyítését szolgálja.

Kiemelten fontosnak tartom annak biztosítását, hogy a törvényszéki másodfokú ítélkezésben továbbra is részt vehessenek a járásbírói bírások, hiszen ez a másodfokú gyakorlat hatékonyabb megismerése mellett a jogalkalmazás során felmerült egyes kérdések gyors és közvetlen megvitatását is segíti, ezen keresztül pedig az ítélkezési szintek közötti kommunikációt fejleszti és szintén a megalapozottság erősítésének irányába hat. Nem elhanyagolható emellett az sem, hogy a munkavégzésben olyan változatosságot jelent, amely hozzájárulhat a kevésbé tapasztalt bírások szakmai fejlődéséhez, a nagyobb tapasztalattal rendelkező bírók esetében pedig a szakmai érdeklődés fenntartásához.

Mindezen célok eléréséhez fontos eszköz az önképzés támogatása. Ennek egyik részeként lehetőségeinkhez képest a bírákat igényük szerint kell ellátni a számukra szükséges szakkönyvekkel, illetőleg biztosítani kell a törvényszék könyvtárának megfelelő működtetése során a beszerzendő könyvek tekintetében a bírói vélemények figyelembe vételét. Az önképzés további eleme, hogy a bíróság működési körében felhasználható ismereteket nyújtó, külső szervezésben megvalósuló képzések elvégzését a rendelkezésre álló anyagi eszközök függvényében tanulmányi szerződés megkötésével is támogathatónak tartom.

Az utóbbi években egyre gyakrabban kínálkozik lehetőség nemzetközi képzéseken, konferenciákon való részvételre. Annak érdekében, hogy az ezekre történő jelentkezésnek ne képezze akadályát az esetlegesen megkopott idegen nyelvi tudás, igény esetén támogatnám kedvező feltételekkel helyi nyelvi képzés tartását.

A fogalmazók oktatási terve és menetrendje 2023. január 1. napjától regionális szinten adott, a titkárok esetében azonban szükséges lehet felmérni az életpályájukkal kapcsolatos elképzeléseiket és ennek megfelelően, valamint a jelenleg általuk ellátott feladatok függvényében érdemes megfontolni, hogy a több modulból álló általános képzésük mellett

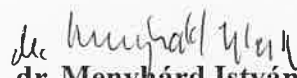
milyen tematikájú további képzésekkel és milyen ismeretek elsajátításával lehetne biztosítani a hatékony munkavégzésüket, illetőleg a távlati terveik megvalósítását.

Tisztelt Bírótársaim, tisztelt Elnök Úr!

Az új szervezeti és működési szabályzat megalkotásával, a szervezeti struktúra és a statisztikai háttértámogatás átalakításával, a deregulációval, az igazgatási és ellenőrzési rendszer, valamint a munkaköri leírások felülvizsgálatával az utóbbi években a törvényszék vezetése biztosította a hatékony irányítás kereteit. Eddigi munkánk eredményeként a törvényszék bírósági összességében kedvező helyzetben állhatnak a következő évek kihívásai elé. Pályaművem alap gondolataként megfogalmaztam, hogy elképzelésem szerint milyen vezetői megközelítés biztosíthatja a bíróságokkal szemben támasztott társadalmi elvárásoknak és az alkotmányos kötelezettségeknek való hatékony megfelelést, úgy gondolom ez összhangban áll a törvényszék elnökének pályaművében rögzített elképzelésekkel is.

Amennyiben a fentieket támogatásra érdemesnek találják, kérem tiszteljenek meg a bizalmukkal.

Tatabánya, 2024. október 29.

dr. Menyhárd István
pályázó

